

ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ ПРОФЕСІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

Андрусишин Роман Миколайович
Доцент кафедри соціально-гуманітарної підготовки
Львівського державного університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук
м. Львів, Україна

Європейська інтеграція України зобов'язує нашу державу забезпечити ефективне функціонування інститутів, які гарантуватимуть ефективний захист.

Реформування Національної поліції України не тільки стосується кадрового «тасування» та реорганізації підрозділів, а й перебудови психології людини, яка уповноважена законом попереджати, протидіяти і розслідувати правопорушення та забезпечувати публічний порядок і безпеку. Тому, величезна місія залишається по здійсненню психологічного супроводження та психологічної підготовки до служби в поліції [1, с. 141].

Поліцейські найчастіше стають учасниками конфліктних ситуацій з громадянами, зазнають психотравмуючого впливу при затриманні правопорушників і забезпечуючи публічний порядок. Саме тому, виникає необхідність в удосконаленні та пошуку інноваційних методів психологічної підготовки кадрів [1, с.142].

Професійно-психологічна підготовленість працівника поліції – обов'язкова складова частина професійної майстерності. Діяльність поліцейського характеризується такими психологічними особливостями: 1) опосередкованість операцій управління; 2) постійно мінливі умови з дефіцитом інформації; 3) постійна регламентація часом (дефіцит часу, ненормованість часу тощо); 4) достатньо велика кількість службових завдань; 5) соціотехнічний характер дій; 6) залежність ефективності професійної діяльності від індивідуально психологічних якостей суб'єкта діяльності.

В процесі діяльності та професійно-психологічної підготовки, яка передбачає стимулювання, певний контроль та корекцію їх поведінки, повинні здійснюватися заходи по виробленню у новообраних вже саме професійно значущих якостей, які забезпечують успішне виконання службових завдань. Професійно-психологічна підготовка – комплекс взаємопов'язаних заходів, спрямованих на формування та розвиток психологічних якостей та станів працівників поліції [2]. Існуюча практика професійної підготовки особового складу показує, що рівень психологічної підготовленості, ступінь сформованості психологічної стійкості працівників до дій в різних службових

ситуаціях, рівень розвитку професійно значущих психологічних якостей є необхідною умовою ефективності професійної діяльності та одним із доданків успішності виконання службових завдань в різних умовах [3]. Варто сказати, що ефективність виконання працівниками органів Національної поліції України своїх службових обов'язків безпосередньо залежить від їх психологічної готовності професійно грамотно і безпечно для власного життя та здоров'я діяти в умовах підвищеної напруженості й небезпеки [4]. Професійно-психологічна готовність працівника – це сукупність якостей і властивостей особистості, що зумовлює стан змобілізованості психіки, налаштованість на найбільш доцільні, активні і рішучі дії у складних чи небезпечних для життя й здоров'я умовах виконання службових обов'язків [5]. Забезпечує готовність поліцейського доцільно, рішуче та згуртовано діяти в різних умовах професійної діяльності професійно-психологічна підготовка, яка повинна проводитися під час службової підготовки у підрозділах.

На думку І.О. Каірової, професійна підготовка (яка включає і психологічну) є процесом набуття сукупності спеціальних знань, особистих якостей, трудового досвіду та норм поведінки, які забезпечують успішність виконання професійних обов'язків, а також процесом удосконалення тим, на кого спрямована ця підготовка, відповідних вже існуючих знань та вмінь [6, с. 592].

Дещо ширше трактує поняття психологічної підготовки О.В. Кришевич: це організований та систематичний процес, спрямований на формування і розвиток системи знань, умінь, навичок та професійно значущих психологічних якостей, які забезпечують ефективне розв'язання професійних завдань, успішне подолання психологічних труднощів службової діяльності, а також правильне врахування її психологічних аспектів [7].

На основі вищезазначеного, під професійно-психологічною підготовкою ми розуміємо сукупність заходів, спрямованих на соціально-професійний розвиток людини як активної особистості, яка набуває професійних знань, умінь та навичок із професійної стійкості, спостережливості, вміння встановлювати психологічні контакти тощо, та сукупність прийомів, спрямованих на розвиток у поліцейських цих вже сформованих професійних психологічних якостей, які в подальшому забезпечуватимуть успішне виконання усіх службових завдань.

Основними завданнями підготовки поліцейських до службової діяльності є:

- набуття знань, умінь та навичок для подальшого успішного виконання службових завдань;
- набуття та подальше удосконалення професіоналізму через поліпшення спеціальних навичок;
- розвиток вміння налагоджувати тісні зв'язки з населенням;

- спрямування на забезпечення громадян їх правами і свободами в процесі виконання службових завдань;
- спрямування на сумлінне виконання своїх обов'язків в різних небезпечних ситуаціях;
- підняття рівня культури особового складу;
- розвиток патріотизму та відповідальності за свої дії.

Згідно ст. 72 Закону України «Про Національну поліцію» [8], систему професійної підготовки поліцейських складає:

- 1) первинна професійна підготовка;
- 2) підготовка у закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання;
- 3) післядипломна освіта;
- 4) службова підготовка.

Відповідно до наказу МВС України від 16.02.2016 № 105 «Про затвердження Положення про організацію первинної професійної підготовки поліцейських, яких вперше прийнято на службу в поліції», поліцейські, яких вперше прийнято на службу в поліцію, проходять професійну підготовку з метою набуття ними спеціальних навичок, необхідних для виконання повноважень поліції, у тому числі відповідну спеціальну підготовку щодо зберігання, носіння, застосування і використання вогнепальної зброї. Як зазначається в наказі, службовою підготовкою є система заходів, спрямованих на закріплення та оновлення необхідних знань, умінь та навичок працівника поліції з урахуванням специфіки та профілю його службової діяльності. Вона скерована на підвищення рівня знань, умінь, навичок та професійних якостей поліцейських з метою забезпечення їх здатності до виконання завдань з охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічного порядку та безпеки; на вивчення нормативно-правових актів, які регламентують діяльність Національної поліції України; на удосконалення керівним складом органів (закладів, установ) поліції навичок управління поліцейськими [9].

Складається службова підготовка з функціональної, загальнопрофільної, тактичної, вогневої та фізичної підготовок, метою яких є формування готовності поліцейського до дій в різних ситуаціях з різними ступенями ризику [10]. І саме психологічна підготовка формує готовність кандидата до грамотних та чітких дій в будь яких складних ситуаціях поліцейської діяльності. Для того, щоб говорити про ефективність професійно-психологічної підготовки поліцейських, слід розглянути всі етапи цієї системи та виокремити основні з них.

Як зазначає у своєму дослідженні В.А. Чайковський, психологічна підготовка складається з декількох етапів:

- 1) психологічна підготовка новообраних до служби;
- 2) розвиток психологічної готовності до діяльності;
- 3) психопрофілактична робота;

4) оптимізація соціально-психологічного клімату [11, с. 11].

Як засвідчує узагальнення наукових першоджерел та практичного досвіду, професійна діяльність поліцейських належить до екстремальних, оскільки в ній наявна велика кількість стрес-факторів, що не тільки впливають на стан психічного здоров'я працівника, але й здатні в деяких випадках призвести до травмування чи загибелі. Поліцейський постійно на роботі зіштовхується з відкритими конфліктами, з актами фізичного нападу з боку правопорушників та злочинців, з агресивним протистоянням його законним вимогам, із силовим затриманням правопорушників, тощо. Крім цього, нерідко поліцейський опиняється в екстремальних ситуаціях, коли діяти потрібно зібрано, швидко та професійно.

Тому основними завданнями професійно-психологічної підготовки в сучасних умовах служби є: – виробити у поліцейського психологічну стійкість до будь-яких негативних впливів, стрес-факторів або конфліктів у діяльності; – розвиваючи вже сформовані знання, уміння та навички, підготувати поліцейського до професійних дій в різних службових ситуаціях (починаючи від конфлікту і закінчуючи екстремальними ситуаціями, які загрожують життю і здоров'ю як громадян, так і поліцейського).

Література

1. Литвин В.В. Професійна психологічна підготовка патрульних поліцейських. Психологічні засади забезпечення службової діяльності працівників правоохоронних органів : матеріали круглого столу (в авторській редакції), (м. Кривий Ріг, 10 лютого 2017 року). – Кривий Ріг, 2017. С. 141-144.;

2. Корнєв О. М. Професійно-психологічна підготовка працівників підрозділів швидкого реагування міліції України: автореф. дис. ... канд. психол. наук. Київ, 2001. 18 с.;

3. Мещерикова А. В., Сальникова Е. С. Психологическая подготовка сотрудников правоохранительных органов к профессиональной деятельности в жизненно – опасных ситуациях. *Universum: психология и образование: электронный научный журнал*. 2016. № 5 (23) URL: <http://7universum.com/ru/psy/archive/item/3178> (дата звернення 01.10.2018);

4. Бодров В. А. Психология профессиональной пригодности: учеб. пособие. М.: ПЕР СЭ, 2001. 511 с.;

5. Большая советская энциклопедия (в 30 томах). Т. 10 (Ива – Италики) / гл. ред. А. М. Прохоров. 3-е изд. М.: Советская энциклопедия. 1972. 592 с.;

6. Кришевич О. В. Психологічні аспекти розв'язання конфліктів у слідчій діяльності МВС України: автореф. дис. ... канд. психол. наук. Київ: НАВС України. 2002. 16 с.;

7. Кришевич О. В. Психологічні аспекти розв'язання конфліктів у слідчій діяльності МВС України: автореф. дис. ... канд. психол. наук. Київ: НАВС України. 2002. 16 с.;

8. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. Дата оновлення: 01.01.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>;

9. Про затвердження Положення про організацію первинної професійної підготовки поліцейських, яких вперше прийнято на службу в поліції: затв. наказом МВС України від 16.02.2016 № 105 Дата оновлення: 31.03.2017. URL: [http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1102-2008- %D0 %BF](http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1102-2008-%D0%BF);

10. Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України: наказ МВС України від 26.01.2016 р. № 50 (Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 19.02.2016 р. за № 260/28390). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0260-16>;

11. Чайковський В. А. Організаційно-правові засади психологічного забезпечення діяльності підрозділів кримінальної міліції ОВС України: автореф. дис. ... канд. психол. наук: Київ, 2010. 16 с.